

A bruxellesi 1910. évi nemzetközi botanikai kongresszusnak a nomenclaturára vonatkozó határozatai. *)

Irta: **Dr. Degen Árpád** (Budapest).

Lapunk keretén kívül esik a múlt évi május hó 15. és 22. között megtartott bruxellesi nemzetközi botanikai kongresszus részletes ismertetése. Nem is óhajtom leírni a félig kész világiállítás zajában a látványos bódék között elhelyezett «Palais des Congrès»-ben tartott ülések lefolyását, csakis azt a részét tartom szükségesnek röviden ismertetni, mely a legáltalánosabb érdekű. Erre tarthat ugyanis számot a systematikai nomenclatura-osztály döntése azokról a kérdésekről, melyeknek megoldását az öt évvel ezelőtt Wienben tartott kongresszus a bruxellesi kongresszusra bízta. Ezek a döntés alá kerülő tárgyak a következők voltak:

1. Az edényes növények nomenclaturájára vonatkozó olyan javaslatok, melyeket az 1905. évi kongresszus nem tárgyalt vagy meg nem oldott.

2. A virágtalan növények s

3. az ásatag növények nomenclaturájára vonatkozó javaslatok.

4. A prioritás elvén alapuló szabályok ellenére is megtartandó nemzetségnevek megvitatása.

Az előzetesen szétküldött kérdőívekre beérkezett válaszokat és javaslatokat BRIQUET JOHN genfi professor — a kongresszus főtitkára — éppen olyan ügyesen szerkesztette össze egy áttekinthető «Recueil des documents destinés à servir de base aux débats» című összefoglalásba, mint ahogyan tette azt a wieni kongresszusra összegyűlt anyaggal. BRIQUET ügyes és szakavatott munkájának köszönhetjük elsősorban azt, hogy a nomenclaturával foglalkozó osztály a sok javaslat úvesztőin aránylag rövid időn alatt végig tudott haladni s az egyes kérdésekben határozatot is tudott hozni.

A beérkezett javaslatokon előbb az állandó nomenclatura-bizottság szavazással döntött; a «Recueil»-ben nemesak ennek az előzetes szavazásnak láttuk az eredményét, hanem Briquet ezt megtoldotta még a saját megjegyzéseivel is. Ő mint az egész nomenclatura-kérdésnek referense, természetesen legjobban ismeri annak minden árnyalatát s nem egy esetben az ő találó kritikája mentette meg az osztályt talán napokig tartó diskusszióktól.

Mint minden kongresszusnak, úgy a bruxellesinek is megvolt az a baja, hogy a sok, szavazásra feljogosított, bizottsági tagnak egy része alighanem keveset foglalkozott nomenclaturai kérdésekkel, hiszen kellenlenül foglalkozik avval még a szakember is, aki idejét sokkal hasznosabban tudja értékesíteni. Ehhez járult

*) Über die Beschlüsse des Brüsseler internationalen botan. Congresses 1910, welche sich auf die botan. Nomenclatur beziehen.

még a sokak által nem jól értett tárgyalási nyelv, úgy hogy elég gyakran azzal a benyomással hagytuk el az üléstermet, hogy a bizottsági tagok egy része nem volt tisztában avval, hogy tulajdonképen mire is szavazott. Tudvalevő, hogy a sokszor ártatlanul festő nomenclatura-szabályok consequentiáját voltaképen csak az tudja mérlegelni, aki behatóan foglalkozott velük. Sőt sok esetben, hosszabb mérlegelés és az esze őségek nyugodt megfontolása nélkül, még az sem. Erre pedig nem engedtek időt. A tagok az ülések megnyitása előtt kapták kézhez a «Recueil»-t és azonnal hozzáláttak a szavazáshoz.

A beérkezett javaslatok között volt néhány olyan, mely a Wienben 1905-ben megszavazott az edényes növények nomenclatura-szabályának helyesbitésére vonatkozott.

Az állandó bizottság ezekre nézve azt javasolta, hogy ne tárgyalassanak a XII. fejezet b. pontja, továbbá az 54. és 56. paragrafus kivételével, mely utóbbi tudvalevőleg a «halvaszületett nevek» időközben lábrakapott kétféle felfogása miatt meglehetősen eltérésekre adott okot már az elmúlt 5 év alatt is.

A kongresszus nemesak magáévé tette az állandó bizottság véleményét. De a (különben lényegtelen) XIIb javaslat tárgyalását is elvetette és csakis az 54. és 56. paragrafus revízióját határozta el.

Az 54. §. 1. pontjára nézve a kongresszus egyhangulag a következő változást fogadta el:

«A nemzetségnerek abban az esetben is elvetendők.»

(rég i sz ö v e g)

«ha egy a morphológiából kö-
és ön z ö t t műkifejezésből ered-
nek.

(ú j sz ö v e g)

«ha hasonhangzásúak egy olyan
műkifejezéssel, melyet a morpho-
logia is használ,

kivéve azt az esetet, midőn fajnevekkel kapcsolatban lettek közlé-
téré.» (Pl. *Tuber cibarium* stc. megmarad. ellenben *Lignum*, *Radix*,
Spina, stb., mint nemzetségnév elvetendő.)

A 2. és 3. pont változatlanul megmarad.

Az új fogalmazás az eredeti szöveggel szemben annyival helyesebb, amennyiben nem kutatja, hogy a szerző honnan és milyen szándékkal vette a nemzetségnévet, hanem egyszerűen arra a tényre alapítja az ilyen nemzetségnév elvetését, hogy homonymonja egy a morphológiában használt műkifejezésnek.

Nagyobb vitát keltett a sokat bolygatott 56. §. tárgyalása, melynek eredeti szövege (rövidítve) így szól:

«abban az esetben, ha valamely növénycsoport nevét valamely okból el kell ejteni, úgy ezt az illető csoport legrégebbi érvényes nevével kell pótolni, ha pedig ilyen nem volna, új nevet kell a csoportnak adni.»

Hogy már most a régi nevek közül, melyik az érvényes,

kétféleképp magyarázták. Az egyik csoport (SCHINZ és THELLUNG*) a wieni — 1905-ben hozott — szabályzatot a régi nevekre is alkalmazta, a másik ASCHERSON*, JANCHEN, HAYEK azt állította, hogy a wieni szabályzatnak nem lehet visszaható ereje s a legrégebbi nevet fogadták el, tekintet nélkül arra, vajon a wieni szabályoknak megfelelően adatott-e vagy sem. Egy példa magyarázza meg majd legjobban a két esetet.

A *Linum Radiola* L.-nevet meg kell változtatni, mert a *Radiola* a *Linum*-tól eltérő nemzetség. Ez a növény az idők folyamán már most a következő neveket kapta:

1. *Linum Radiola* L. 1753.
2. « *multiflorum* LAM. 1778.
3. *Radiola linoides* ROTH 1788.
4. « *multiflora* ASCHERS. 1864.
5. « *Radiola* KARST. 1883.

Az 1. név elesik, mert a faj más nemzetségbe kerül. A 2. név SCHINZ és THELLUNG szerint nem áll meg, mert a wieni szabályok értelmében LAMARCK-nak nem volt joga a *Linum*-nemzetségben ennek a fajnak új nevet adni, minthogy má megvolt a LINNÉ-adta név s így LAMARCK *L. multiflorum*-ja «halvaszületett név». Érvényre jut tehát a sorban reákövetkező «*Radiola linoides* ROTH» elnevezés, mely a wieni szabályoknak is megfelel.

A botanikusok másik csoportja ellenben így okoskodott: Ha *Linum Radiola* L. elesik s *Radiola Radiola* (L.) KARST.-t — mint tautológiát — nem szabad írni, a helyes név *Radiola multiflora* (LAM.) ASCHERS. lesz.

Jóllehet a logikus gondolkodás is amellett szól, hogy a régebbi nevek közül el kellene fogadnunk azt, mely az annak idejében irányító nomenclatura-szabályoknak (a LINNÉ *Philosophia botanica*-jában letett elveknek) megfelelt s ne kívánjuk a száz évvel ezelőtt élt botanikusoktól, hogy az 1905-ben hozott szabályzatot respektálják, továbbá tekintetbe véve azt is, hogy a másik csoport eljárása sokkal egyszerűbb, mert a nevek megállapításánál nem kutatja külön, vajjon a legrégebbi név halvaszületett-e vagy sem —

mégis a kongresszus 85 szavazattal 60 ellenében elfogadta a SCHINZ-THELLUNG-téle magyarázatot és evvel pálcázat tört p. o. az ASCHERSON-GRAEBNER-féle *Synopsis*-ban ilyen esetekben használt nomenclatura felett.

Az 56. §. új szövege tehát így szól:

«Az 51—55. paragrafusokban említett esetekben az elvetendő vagy felcserélendő nevet az illető csoport legrégebbi érvényes nevével kell pótolni s ha ilyen régi érvényes név nem létezne, új nevet (új binominalis nevet) kell adni az illető csoportnak. Érvényes néven olyan nevet vagy név-combinációt értünk, mely a

*) Példa kedvéért idézem itt a két iránynak fő képviselőit.

nomenclatura-szabályok összességének megfelel. Egy új név-combinatio szerzője tetszése szerit használhat oly fajnevet, mely egy régi érvénytelen binominalis elnevezéstől származik vagy használhat újat. — Szabály».

A virágtalan növények nomenclaturájára vonatkozó legfontosabb határozatok a következők:

Az edényes és nem edényes virágtalan növények nomenclaturája általában LINNÉ *Species Plantarum* első kiadásától (1753) veszi kezdetét. Kivételt képeznek a «*Nomina conservanda*» czímen később kiadandó jegyzékben felsorolandó nevek.

A *Desmidiaceák* nomenclaturájának kiindulási pontjaul elfogadták J. RALFS: *The British Desmidiæ* 1848 cz. munkát, a *Nostocaceáknál* BORNET és FLAHAULT Revisióját, az *Oscillariáknál* GOMONT *Monographiáját* (1893), az *Oedogoniaceáknál* K. E. HIRN *Monographie und Iconographie der Oedogoniaceæ* 1900 cz. munkát; a *Diatomaceák*, *Bacteriumok* és *Flagellatákra* a nomenclatura kiindulási pontjának megállapítását egyelőre függőben hagyták.

A gombák nomenclaturájára nézve elhatározták, hogy az a bizottság, mely a «*Nomina conservanda*» jegyzőket készíti, különös tekintettel legyen FRIES *Systema Mycol.* 1827. és PERSOON *Synopsis. meth. Fung.* (1801)-ben közzétett nevekre, illetve ezek megtartására.

Ezek szerint a többi virágtalanok nevének prioritása LINNÉ *Sp. pl.* első kiadásával veszi kezdetét.

WILLE és WITTRÖCK ama javaslatát, hogy a Thallophyták új fajainak és varietasainak leírását világos rajz kísérje, elfogadták, mint a *Jánlatot*; MAIRE megjegyezte, hogy ez a húsos gombáknál különösen kívánatos.

A pleomorphus-gombák csak egy binominalis nevet viselnek, még pedig a legrégebbit, melyet a legtökéletesebben fejlett alakja kapott. Elődsi gombáknál latin nevén meg kell nevezni azokat a növényeket, melyeken élőködnek. Ezt is mint a *Jánlatot* fogadták el.

Olyan új nemzetségek leírásánál, melyek 2 vagy több fajt ölelnek fel, meg kell jelölni azt a fajt, mely a nemzetség típusát képviseli. (A *Jánlat*.)

A tőzegmoháknál RÖLL-nek valamennyi javaslatát, melyek legfőképen WARNSTORF ellen irányultak, elvetették. Ezeket a javaslatokat hazai bryologusaink eléggé ismerik, úgy hogy szükségtelenek tartom tartalmukat e helyen ismertetni, annál is inkább, minthogy a javaslat elvetésével ügyis tárgytalanná lettek.

Az ásatag növények nomenclaturájának kiindulási pontja szintén LINNÉ *Spec. Plant.* ed. 1. megjelenési éve tehát 1753. lesz, azonban a végleges szabályzatban közzé fogják tenni azoknak a neveknek jegyzékét, melyek a prioritás elvének ellenére is megtartandók.

Szabályként kimondották, hogy fossilis növényt nem szabad oly névvel illetni, melyet recens növény visel és viszont, továbbá,

hogy fossilis növény leírása 1912. január 1. után esakis abban az esetben érvényes, ha latinnyelvű diagnosissal jelenik meg s ha oly rajz fogja kísérni, mely a fontosabb bélyegeit feltünteti.

A latin nyelv kizárólagos érvényessége ellen hevesen kikeltek, különösen az amerikaiak, de az angolok (PRAIN) és különösen a svájciek (SCHINZ) részéről is azt a megszívlelendő érvet hallottuk, hogy ezekben az országokban nemsokára olyan nemzedékek lesznek, akik nem fognak tudni latinul. Ennek ellenére 145 szavazat esett a latin nyelvre 48 ellen.

Ezután még JANCHENNEK «Nomina conservanda» (plant. phaner.) című jegyzékére szavaztak. 80 szavazattal 4 ellen elfogadták a HARMS-féle jegyzék kiegészítéseképpen azoknak a neveknek sorát, amelyeket JANCHEN a prioritás elve ellenére fentartandónak ajánlott, a következőknek kivételével, melyeket egy külön ott a helyszínén kiküldött bizottság törölt a jegyzékből (ezeknél tehát a prioritás elve érvényben marad):

<i>Posidonia</i> és <i>Alga</i> elvetendő, marad tehát	<i>Caulinia</i>
<i>Baldingera</i>	« « « <i>Typhoides</i>
<i>Phragmites</i>	« « « <i>Arundo</i>
<i>Himantoglossum</i>	« « « <i>Loroglossum</i>
<i>Epipactis</i>	« « « <i>Helleborine</i>
<i>Goodyeria</i>	« « « <i>Epipactis</i>
<i>Sturmia</i>	« « « <i>Pseudorchis</i>
<i>Alsine</i>	« « « <i>Minuartia</i>
<i>Delia</i>	« « « <i>Alsine</i>
<i>Nuphar</i>	« « « <i>Nymphaea</i> *
<i>Roripa</i>	« « « <i>Radicula</i>
<i>Stenophragma</i>	« « « <i>Arabidopsis</i>
<i>Toona</i>	« « « <i>Cuveracea</i>
<i>Schefflera</i>	« « « <i>Sciadophyllum</i>
<i>Anthriscus</i>	« « « <i>Cherrefolium</i>
<i>Physospermum</i>	« « « <i>Danaa</i>
<i>Armeria</i>	« « « <i>Staticé</i>
<i>Erythraea</i>	« « « <i>Centaurium</i>
<i>Chlora</i>	« « « <i>Blackstonia</i>
<i>Limnanthemum</i>	« « « <i>Nymphoides</i>
<i>Alectorolophus</i>	« « « <i>Rhinanthus</i>
<i>Specularia</i>	« « « <i>Legousia</i>

Utólag feivették még az elvetendő nevek közé a *Tumboa*-t, s marad *Wehwitschia*.

* Ehhez az általunk is tárgyalt kérdéshez BRIQUET is írt egy megjegyzést (Recueil 55.), melynél ugyanabba a hibába esett, mint azok, akik a halvaszületett nevek teóriáját elfogadták: a wieni 1905. évi nomenclatura-szabályzatot akarja ráhúzni SALISBURY-ra! Ha még a *Philosophia botanica* ellen vetett volna, melyet abban az időben követtek! Itt azonban mégis többségben voltak azok, akik a *Nuphar* elejtése mellett szavaztak.

A virágtalanoknál megtartandó nevek jegyzékével külön bizottságok foglalkoznak. Szintúgy a következő kongresszusra vár még a *Bacteriumok*, *Flagellaták*, és *Diatomaceák* nomenclaturája kiindulási pontjának megállapítása.

A kongresszus végül meglehetősen érdeklődést tanúsított a növényföldrajzi nomenclatura szabályozásának kérdése iránt. Bár tisztán terminológiai kérdések megvitatásáról volt szó, melyet szabályzat békóiba verni talán nem is lett volna czélszerű. mégis fontos érdekek fűződtek a sokszor nagyon eltérő terminusok definitió-jához. Így a «formatio», «associatio», «termő vagy lelőhely», «regio», «zóna» terminusát a szerzők igen különböző értelemben használják, nem is szólva arról hogy a növényföldrajzi megfigyelések térképen való feltüntetésére mily eltérő módokat és módszereket alkalmaztak.

Ha tehát már eleve sem volt valószínű, hogy ezen a téren szavazás útján szabályokat lehessen alkotni s így a határozat lényege is az lett, hogy ezentúl minden szerző adja meg a definitióját mindazoknak a terminusoknak, melyeket használ (az egyes terminusok synonymiájának megállapítását külön bizottságra bízták), mégis nagyon tanulságos volt legnevesebb növénygeografusaink nézeteit, felfogását és magyarázatait összehasonlításra alkalmas módon megismernünk.

Az előzetesen szétküldött kérdőívekre beérkezett válaszokat SCHRÖTER C. (Zürich) és FLAHAULT CH. (Montpellier) «Nomenclature Phytographique. Rapports et Propositions» című füzetekben állították össze. Ennek kiegészítő részét képezte a «Votes et remarques» című füzet, mely a növénygeografiai bizottság előzetes szavazatának eredményét ismertette.

SCHRÖTER és FLAHAULT az előbbi füzetrel egy abszolút tudományos értékű tájékoztatót adtak kezünkbe, melynek már a növényföldrajzra vonatkozó legfontosabb irodalomnak felsorolása is nagy értéket kölcsönöz. Megszerzését melegen ajánlhatjuk mindenkinek, akik ilyen kérdések iránt érdeklődik. (Francziául, németül és angolul jelent meg.) A legkiválóbb növénygeografusoknak (ENGLER, WARMING, FLAHAULT, SCHRÖTER, DRUDE, COVILLE, JACCARD, WETTSTEIN, BRIQUET, FEDTSCHENKO) az itt felvetett javaslatok felett való eszmecsereje rendkívül tanulságos volt.

A kongresszus napirendjén szerepelt még a növénytan oktatás, továbbá a botanikai bibliographiára vonatkozó kérdések tárgyalása. Az utóbbinál különös érdeklődést keltett az a javaslat, hogy a közlemények rengeteg tömegében egy útmutatót kellene szerkeszteni, mely czédnla-katalógus alakjában készülne és szakok szerint volna elrendezve. A szakirodalomnak ily módon való elrendezését — mint ismeretes — a növénytan terén az erdészek már megkezdtették.

A jövő nemzetközi kongresszust 1915-ben Londonban fogják megtartani.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1911

Band/Volume: [10](#)

Autor(en)/Author(s): Degen Árpád von

Artikel/Article: [A bruxellesi 1910. évi nemzetközi botanikai kongresszusnak a nomenclaturára vonatkozó határozatai. 67-72](#)